

Tehhään yhdessä –hanke / Kulttuurikasvatus

Hankkeessa on selvitetty kulttuurikasvatuksen nykytilannetta hankkeeseen osallistuvissa kunnissa, kulttuurikasvatuksessa toteutettuja malleja muualta Suomesta ja kuntien koulutoimien mahdollisuuksia tällä alueella toteutettavan kulttuurikasvatusohjelman osalta.

Tavoitteet

1. Tehhään yhdessä -hankkeen tavoitteet

Ohjausryhmä linjasi ensimmäisessä kokouksessaan 14.05. kulttuurikasvatuksen tavoitetta näin:

§6 Hankkeen sisältö / Kulttuurikasvatusohjelma

Hankesuunnitelman tavoite: Ylä-Savoon rakennetaan kuntien yhteinen kulttuurikasvatusohjelma, joka voi tarkentua kuntakohtaisilla kulttuuriopetussuunnitelmilla. Kulttuurikasvatusohjelma laaditaan niin, että se huomioi kuntien palveluiden erot sekä erityistarpeet. Lisäksi ohjelmassa tiedostetaan ja työstetään kulttuurin kaari kaikille ikäryhmille vauvasta vaariin. Ohjelman pohjalta voidaan räätälöidä oma kuntakohtainen kulttuuriopetussuunnitelma eri luokka-asteille ja kulttuurisuunnitelma eri ikäasteille. Kulttuurikasvatusohjelmassa tulee huomioida myös tulevat kuntauudistukset ja mahdolliset kuntayhdistymiset vaikutuksineen kulttuurin lähipalveluihin.

Kulttuurikasvatusohjelman pohjalta luodaan maakunnallinen kulttuuripolkumalli, joka kattaa perusopetuksen kaikki vuosiluokat. Kulttuuripolkujen rakentamisessa tehdään vahvaa yhteistyötä alueen koulujen, Pohjois-Savon kulttuurin aluekeskusten (elokuva, valokuva, tanssi ja lastenkulttuuri) ja muiden maakunnallisten lastenkulttuuritoimintaa edistävien toimijoiden kuten Pohjois-Savon sanataidetyöryhmän kanssa. Aluekeskukset ovat esimerkiksi yhdessä hakeneet rahoitusta maakunnallisten kulttuuripolkutyöpajojen ja -materiaalien työstämiseen ja pilotoimiseen.

Esitys:

TOIMENPITEET HANKKEEN AIKANA

- Kulttuurikasvatuksen nykytilanteen selvittäminen osallistuvissa kunnissa
- Kulttuurikasvatusohjelman yhteisen mallin valmistelu ja sen käyttöönotosta päättäminen kunnissa.
- Kulttuurikasvatusohjelman toteutus niissä kunnissa joille se on mahdollista vuoden 2013 aikana.
- Jatkohankevalmistelu aiheesta

TOIMENPIDE-ESITYKSET HANKKEEN JÄLKEEN TOTEUTETTAVAKSI

- Kulttuurikasvatusohjelman vakiinnuttaminen jokaisessa Ylä-Savon kunnassa osaksi perusopetuksen opetussuunnitelmaa.
- Ylä-Savon mittakaavassa toteutettava erillinen kulttuurikasvatushanke jossa huomioidaan lasten lisäksi myös vanhuksat.

2. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman HYVIS 2012-2015 tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoitteista erityisesti seuraavat huomioidaan kulttuurikasvatuksen suunnittelussa: Kulttuurin aluekeskusten tuottamien palveluiden saaminen alueelle (kuten taidemuseo, valokuvakeskus jne.), tapahtumien ja näyttelyiden hankinta sekä yhteiset kehittämishankkeet yhteistoiminta-alueen kulttuuripalvelujen kanssa, kulttuuritarjontaa viedään kylille, kouluihin ja päiväkoteihin, kartoitetaan yhteistyökumppanit ja tehdään yhteistyötä, lapset oppivat tuntemaan omaa kulttuuriperintöään ja juuriaan

mm. alueen museoissa, Ylä-Savon museoiden yhteinen markkinointi, vanhempien ja koulujen aktivointi sekä Opetuspakettien luominen lapsille ja nuorille. Näiden toimenpiteiden vastuutahoksi on määritelty kulttuuritoimet.

HYVIS 2012-2015 (<http://www.nettiaviisi.fi/node/618>)

6.6. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut

Kulttuuri

Kunnan tehtävänä on edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnassa. Kunnan tehtävänä on myös järjestää kunnan asukkaille mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla. Kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan tässä laissa taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalvelujen tarjontaa ja käyttöä, kotiseututyötä sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista ja edistämistä. Iisalmessa, Kiuruvedellä ja Sonkajärvellä on päätoimiset kulttuurisihteerit. Vieremällä kulttuuritoimen tehtävät ovat osa kansalaisopiston rehtorin toimenkuvaa (25 %). Iisalmessa ja Kiuruvedellä on kulttuurikeskukset, Sonkajärvellä ja Vieremällä tapahtumia järjestetään kirjastotalojen yhteydessä sekä muissa tiloissa. Tärkeitä paikkoja ovat myös museot, joiden palveluja käyttävät mm. koulut ja päivähoidot. Iisalmessa, Kiuruvedellä, Sonkajärvellä ja Vieremällä on kotiseutumuseot, jotka mahdollistavat mm. tutustumisen paikalliseen perinteeseen. Lisäksi on erikoismuseoita, kuten luontomuseo, postimerkkimuseo, Juhani Ahon museo Iisalmessa sekä pullomuseo Sonkajärvellä.

Lain edellyttämää taiteen perusopetusta annetaan alueen kunnissa kansalaisopistojen, Ylä-Savon musiikkiopiston ja Ylä-Savon käsi- ja taideteollisuus ry:n toimipisteiden kautta. Lasten- ja nuortenkulttuuri kuuluu yhtenä osana kulttuuritoimen painopistealueisiin. Tavoitteena on, että alueen lapset ja nuoret saavat monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä kulttuurin ja taiteen alalta. Kaiken toiminnan perustana on kulttuurikasvatus, jolla pyritään kasvattamaan lasten ja nuorten kulttuuritietoisuutta. Kulttuurikasvatus toteutetaan siten, että lapsille ja nuorille suunnattu kulttuuritarjonta on monipuolista ja eri osa-alueista koostuvaa.

Kulttuuritoimi toteuttaa lasten- ja nuortentapahtumia itsenäisesti, mutta myös yhteistyössä eri järjestöjen ja hankkeiden kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lapsille ja nuorille kohdennettuja erilaisia tapahtumia järjestetään useita vuosittain. Tapahtumat käsittävät esimerkiksi näyttelyitä, teatterivierailuja, konsertteja, työpajoja. Lisäksi järjestetään kaikille avoimia yleisötapahtumia, joihin voivat myös osallistua lapset perheineen. Kulttuuriavustuksilla tuetaan yhdistysten lasten- ja nuortenkulttuurityötä konserttien ja muiden lastentapahtumien järjestämiseksi. Pohjois-Savon alueella toimivat aluekeskukset, kuten Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu tuottavat myös kulttuuripalveluja.

KULTTUURI- JA KIRJASTOPALVELUJEN TAVOITTEET, TOIMENPITEET, VASTUUTAHOT JA AIKATAULUT

Tavoite 1 Lasten ja nuorten hyvinvointia edistetään monipuolisten kulttuuri- ja kirjastopalvelujen avulla

*Toimenpide 1 Laadukkaiden ja monipuolisten palvelujen takaaminen kunnissa: riittävät määrärahat ja resurssit
Vastuutaho Kuntien valtuustot ja lautakunnat, johtavat viranhaltijat
Aikataulu 2012-2014*

*Toimenpide 2 Kirjastossa järjestetään lapsille ja nuorille kohdistettuja tapahtumia
Vastuutaho Kirjastot
Yhteistyökumppanit Koulut, nuorisotoimet, kulttuuritoimet, järjestöt
Aikataulu 2012-2014*

Toimenpide 3 Kulttuurin aluekeskusten tuottamien palveluiden saaminen alueelle (kuten taidemuseo, valokuvakeskus jne.)

Vastuutaho kulttuuritoimet

Yhteistyökumppanit Aluekeskukset

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 4 Tapahtumien ja näyttelyiden hankinta sekä yhteiset kehittämishankkeet yhteistoiminta-alueen kulttuuripalvelujen kanssa

Vastuutaho Kulttuuritoimet

yhteistyökumppanit Kirjastot, järjestöt, seurakunnat, yritykset sponsorina jne.

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 5 Verkostoituminen: kartoitetaan yhteistyökumppanit ja tehdään yhteistyötä

Vastuutaho Kulttuuritoimet, kirjastot

Yhteistyökumppanit Koulut, päiväkodit, nuorisotoimi, järjestöt

aikataulu 2012-2014

Tavoite 2 Kirjasto- ja kulttuuripalvelut vastaavat lasten ja nuorten toiveita.

Kulttuuri- ja kirjastopalvelut saadaan lähipalveluina.

Toimenpide 1 Lapset ja nuoret ovat mukana suunnittelemassa kulttuuritapahtumia sekä osallistuvat kirjastotoiminnan suunnitteluun ja aineiston valintatyöhön.

Vastuutaho Kirjastot, Kulttuuritoimet

Yhteistyökumppanit Koulut, kulttuuriyhdyshenkilöt, päiväkodit, nuorisotoimi

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 2 Kirjastoissa tehdään lapsille suunnattu markkinointisuunnitelma

Vastuutaho Kirjastot

Yhteistyökumppanit

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 3 Kulttuuritarjontaa viedään kylille, kouluihin ja päiväkoteihin

Vastuutaho Kulttuuritoimet

Yhteistyökumppanit Koulut, päiväkodit, kyläyhdistykset

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 4 Taataan laadukkaat kirjastoautopalvelut haja-asutusseuduille

Vastuutaho Kirjastot

Yhteistyökumppanit Koulut

Aikataulu 2012-2014

Tavoite 3 Lapset ja nuoret ovat tottuneita ja aktiivisia kirjaston käyttäjiä

Toimenpide 1 Turvataan kirjaston kokoelmien monipuolinen uudistuminen

Vastuutaho Kunnat, kirjastot,

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 2 Lapsille ja nuorille annetaan säännöllisesti kirjastonkäytön opetusta

Vastuutaho Kirjastot

Yhteistyökumppanit Koulut, päiväkodit, kodit

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 3 Hyödynnetään kirjastohenkilökunnan erityisosaamista ja vinkataan aineistoja kirjastossa, kouluilla ja sosiaalisessa mediassa.

Satutunnit pidetään kirjastoissa ja kirjastoautossa.

Vastuutaho Kirjastot

Yhteistyökumppanit Koulut, päiväkodit, perhepäivähoitajat, sosiaalinen media

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 4 Kirjaston luku- ja kirjallisuusdiplomeja suoritetaan säännöllisesti.

Kirjasto laatii valmiit lukulistat

Vastuutaho Kirjastot

Yhteistyökumppanit Koulut

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 5 Kirjastossa järjestetään vanhempainiltoja, joissa lukemiseen innostamisesta tiedotetaan koteihin.

Vastuutaho Kirjastot

Yhteistyökumppanit Koulut

Aikataulu 2012-2014

Tavoite 4 Lapset oppivat tuntemaan omaa kulttuuriperintöään ja juuriaan mm. alueen museoissa

Toimenpide 1 Ylä-Savon museoiden yhteinen markkinointi

Vastuutaho Kulttuuritoimet, alueen museot

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 2 Vanhempien ja koulujen aktivointi

Vastuutaho Kulttuuritoimet

Yhteistyökumppanit Koulut

Aikataulu 2012-2014

Toimenpide 3 Opetuspakettien luominen lapsille ja nuorille

Vastuutaho kulttuuritoimet, alueen museot

Yhteistyökumppanit Koulut

Aikataulut 2012-2014

Toimenpiteet

Kulttuurikasvatusosion toimenpiteet Tehään yhdessä –hankkeessa toteuttavat kuntien strategioita, HYVIS 2012-2015 hyvinvointiohjelman tavoitteita, perusopetuksen opetussuunnitelmien tavoitteita sekä laadukkaan ja monipuolisen kulttuurikasvatuksen tavoitteita.

Kulttuurikasvatusohjelman yhteisen mallin valmistelu ja sen käyttöönotosta päättäminen kunnissa.

Ohjausryhmälle on toimitettu tutustuttavaksi malleja muualla Suomessa toteutetuista kulttuurikasvatusohjelmista. Esimerkkejä:

[http://www.poleeni.fi/files/Kulttuuritarjotin%202012-2013\(1\).pdf](http://www.poleeni.fi/files/Kulttuuritarjotin%202012-2013(1).pdf)

<http://www.lastenpiipoo.fi/kulttuurirappuset-kulttuurikasva/>

http://www.tampere.fi/material/attachments/t/61dn6nDbw/LOPULLINEN_kulttuurikasvatusohjelma.pdf

<http://www.taikalamppu.fi/index.php/fi/kulttuuripolut>

<http://salopolku.ning.com/>

<http://www.joy2010.fi/polku-kulttuurikasvatusohjelma-tutustuttaa-lapset-lahiymparistoon>

kulttuuriympäristö: <http://www.saranat.fi/>

http://www.oph.fi/oppimisymparistohankkeet_2009/kulttuuri_ ja_lahiymparisto/kulttuuriymparisto_verko_ssa

K9 –kortti, malleja maailmalta:

<http://kulttuurikasvatus.kuopio.fi/k9-kortti;jsessionid=E9C6626F9ED790A86B323438D0656C00> Kuopio

<http://www.ponunet.fi/sivut/el%E3%A4m%E3%A4t%E3%A4/vapaa-aika/k9/> Joensuu

<https://sites.google.com/site/koulujenkulttuuripolku/k9-kulttuurikortti> Mikkeli

http://www.tuusula.fi/sivu.tmpl?sivu_id=1436 Tuusula

http://www.lappeenranta.fi/Suomeksi/Palvelut/Kulttuuri/K9_kulttuurikortti.iw3 Lappeenranta

LAHTI Kulttuurikasvatusohjelman rakenne:

- 1.luokka: Kirjasto (kirjastoon tutustuminen)
2. luokka: Sinfonia Lahti
3. luokka: Kaupunginteatteri, Hiihtomuseo, Kirjasto (kirjavinkkaus)
4. luokka: Taidemuseo, Radio- ja tv-museo
5. luokka: Historiallinen museo
6. luokka: Sinfonia Lahti
7. luokka: Taidemuseo, Kirjasto (tiedonhaku)
8. luokka: Kulttuurikeskus (Nuorisoteatteri)
9. luokka: Kulttuurikortti (omatoiminen)

Esityksiä yläsavolaisen kulttuurikasvatusohjelman elementeiksi

Ylä-Savoon rakennetaan kuntien yhteinen kulttuurikasvatusohjelma, joka huomioi kuntien palveluiden erot sekä erityistarpeet. Hankkeen aikana selvitetään kulttuurikasvatuksen nykytilanne osallistuvissa kunnissa, valmistellaan yhteinen kulttuurikasvatusohjelman malli ja pilotoidaan sitä niissä kunnissa joissa se on vuoden 2013 aikana mahdollista. Hankkeen aikana valmistellaan aiheen jatkotoimenpiteet, kuntien omien toimintojen ja mahdollisesti alueellisen erillisen kulttuurikasvatushankkeen osalta. Alla paikallisiin kohteisiin pohjaava, minimiresursseilla toteutettavissa oleva esitys:

1. luokka: Kirjasto (kirjastoon tutustuminen)
2. luokka: Musiikkiprojekti (oppilaan omaa tekemistä, koulun omaan musiikinopetukseen sisällytettynä)
3. luokka: Kirjasto (kirjavinkkaus)
4. luokka: Paikallismuseoon ja kotiseudun historiaan tutustuminen
5. luokka: Kuvataideprojekti (oppilaan omaa tekemistä, koulun omaan kuvisopetukseen sisällytettynä)
6. luokka: Rakennettu ympäristö / arkkitehtuuri
7. luokka: Kirjasto (tiedonhaku)
8. luokka: Teatteriprojekti (joko hankittu produktio / teatterivierailu tai oppilaiden omaan tekemiseen perustuva produktio kunnan lähtökohdat huomioiden)
9. luokka: Kulttuurikortti (tavoitteena oppilaan omatoiminen kulttuuriharrastaminen, olisiko koko alueen kortti tavoitteena?)

Kulttuurikasvatusohjelman pilottien toteutus niissä kunnissa joille se on mahdollista vuoden 2013 aikana.

Pilottiesityksiä kulttuurikasvatusohjelman testaamiseksi syksyllä 2013:

- 1) Valtakunnallinen Mennään museoon viikko 8.-11.10.2013. Teemana rakennettu kulttuuriympäristö jolloin museoalueiden rakennuksiin voi tutustua ulkopuolelta.
- 2) Euroopan rakennusperintöpäivän kulttuuriympäristön tekijät -kilpailu jossa lapset ja nuoret ideoivat uusia käyttötarkoituksia rakennuksille tai rakennelmille. Kilpailu innostaa lapsia ja nuoria havainnoimaan lähiympäristöään ja vaikuttamaan kulttuuriympäristöön.
http://www.rakennusperinto.fi/muuta_sisaltoa/erp/fi_FI/Kulttuuriympariston_tekijat/
- 3) Euroopan rakennusperintöpäivän Avataan silmät! Avataan ovet! –tapahtumaosio: *Mikä kohde teidän paikkakunnallanne on saanut uuden käyttötarkoituksen? Mikä tyhjillään oleva rakennus odottaa käyttäjiä? Kaikki, yksityisistä henkilöistä yhteisöihin ja yrityksiin, ovat tervetulleita järjestämään rakennusperintöpäivien tapahtumia. Vuositeeman mukaisesti avointen ovien päiviä ja tutustumiskäyntejä voi järjestää erityisesti kohteisiin, joissa käyttötarkoitus on muuttunut. Huomion voi kiinnittää myös rakennukseen, joka tulisi saada jälleen käyttöön. Tapahtumien pääviikonloppu on 6.-8.9.2013, mutta ohjelmaa voi järjestää myös muuna ajankohtana.*
- 4) Konserttikeskuksen valtakunnalliset kiertueet: Kaikki Konserttikeskuksen esiintyjäryhmät ovat mukana tässä koko maan kattavassa kiertuetarjonnassa. Konsertteja myydään kolmen konsertin eli yhden työpäivän paketteina, joista muodostetaan kiertueita. Työpäivään voidaan yhdistää myös työpajoja. http://www.konserttikeskus.fi/fi/konsertit_ja_kiertueet Konserttiin voidaan yhdistää myös osio, jossa oppilaat toimivat konsertin tuottajina: http://www.konserttikeskus.fi/fi/konsertit_ja_kiertueet/oppilaat_konsertin_tuottajina Tietoa esiintyjistä: http://www.konserttikeskus.fi/fi/esintyjat/esintyjapankki/esintyjaryhmat_2012-2013_lyhyesti
- 5) Kaski-kiertonäyttely (tulee lainattavaksi Lapinlahden taidemuseosta, oli esillä lissalnessa alkukesällä).

Jatkohankevalmistelu aiheesta

Toukokuussa hankkeeseen oltiin yhteydessä alueellisen kulttuurikasvatushankkeen valmistelijoiden toimesta (14.5. Eeva Eloranta, ITAK). Alla ote hankesuunnitelmasta:

Kulma – kulttuuria Pohjois-Savon maakuntiin on neljän taiteen alan aluekeskuksen yhteistyönä toteutettava hanke. Hankkeen tarkoituksena on luoda pysyviä toimintamalleja taiteilijoiden työllistämiseen, sekä kulttuuritoiminnan lisäämiseen Pohjois-Savossa, erityisesti pienillä paikkakunnilla. Hankkeessa mukana olevat tahot ovat Tanssitaiteen tuki ry / Itäinen tanssin aluekeskus (ITAK), Arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu ry / Lastenkulttuurikeskus Lastu, Victor Barsokevitsch seura ry / VB – valokuvakeskus ja Itä-Suomen AV-kulttuurin edistämisen- ja kehittämissyhdystys ISAK ry. Hankkeessa yhteistyökumppanina toimii Taiteen edistämiskeskuksen Itä-Suomen toimipiste. Läänintaiteilijoiden työpanosta tullaan hyödyntämään osana projektin ammatillista tasokkuutta. Tiivistä yhteistyötä tehdään myös toiminnan kohteena olevien kuntien kanssa (mm. kulttuuritoimet ja koulut). Aluekeskusten ja kuntasektorin toimijoiden kanssa on tavoitteena synnyttää pysyvä ja jatkuva yhteistoimintamalli, jota voidaan jatkaa myös hankkeen jälkeen.

Eri puolilla Suomea on vuosien varrella toteutettu monenlaisia lapsille ja nuorille suunnattuja kulttuuriopetussuunnitelmia ja kulttuuripolkuja. Kulttuuripolut ja toiminnot ovat keskittyneet suurempiin kaupunkeihin, missä on muutoinkin lähellä erilaisia kulttuurilaitoksia ja tarjontaa. Toisin sanoen pienemmät paikkakunnat ovat jääneet auttamatta vaille kehittävästä kulttuuritoiminnasta. KULMA-hankkeessa Pohjois-Savossa toimivat aluekeskukset kehittävät ja mallintavat maakunnallisia kulttuuripolkuja. Kulttuuripolut jalkautuvat kuntakeskusten ulkopuolelle maaseudulle ja kyläkouluihin, minne ei toistaiseksi ole luotu lasten ja nuorten kulttuuriopetussuunnitelmia eikä kulttuuripolkuja, ja missä kulttuurilaitokset sekä kulttuuritoiminta ja -toimijat ovat kaukana.

KULMA-hankkeen tarkoituksena on luoda maakunnallinen kulttuuripolkumalli, jonka kohderyhmänä ovat ensimmäisessä vaiheessa Ylä-Savon pienet paikkakunnat, sekä niiden kyläkoulut. Ylä-Savossa kyläkouluja,

eli kuntakeskuksen ulkopuolella olevia kouluja on 19. Kaikki kuntakeskusten ulkopuolella olevat kyläkoulut ovat alakouluja. Hankkeen keskeisenä tavoitteena on kulttuuritoiminnan tasa-arvoisuuden, sekä saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen viemällä toiminta lähelle vastaanottajaa. Mallinnettavat kulttuuripolut ovat todellista kulttuurin lähipalvelua ja niissä on matala osallistumisen ja tekemisen kynnyks.

Ohjausryhmälle hankkeesta tiedotettiin 15.5. ja ratkaisuksi ohjausryhmä päätyi 16.5. siihen, että omassa hankesuunnitelmassamme (OKM / Tehhään yhdessä 2 vaihe) kulttuurikasvatukseen liittyvät toimenpiteet saadaan valmiiksi hankkeen 1. vaiheen aikana eikä toiseen vaiheeseen haeta tälle teemalle rahoitusta.

14.11. jätetyssä Tehhään yhdessä –hankkeen jatkorahoitushakemuksessa kulttuurikasvatusohjelman vakiinnuttaminen ja mahdollinen laajentaminen varhaiskasvatuksen ja lukioiden puolelle sisällytettiin jatkohankkeen tavoitteisiin.

Palveluhankinnat, menettely

Ohjausryhmälle on toimitettu tutustuttavaksi erilaisia yhteishankintamenettelyjä palveluhankintojen suhteen. Menettelyä testattiin syksyn 2013 aikana Sonkajärven ja Vieremän teatteriaiheisella yhteishankinnalla kuntien kouluihin.